

Раніше

– Ласкаво просимо до найкращої книгарні, – каже Келлі, хоча вона не впевнена, що можна вітати когось у місці, яке вже зачинено.

Крейг обіймає її за талію, кладе голову їй на плече:

– Привіт, книгарне.

Десята година вечора грудневого четверга. Келлі та Крейг перебувають у стані, схожому водночас на сп'яніння і запаморочення. Келлі не впевнена, чи то від глінтвейну, чи від того, що за вечерею вони вперше сказали одне одному «я тебе кохаю». Йорк кишить передріздвяними вечірками, але на брукованій вулиці, де розташувалася книгарня «Загублені слова», тихо.

Келлі подобається тут працювати. Вона може бути собою, може бути фахівцем, може зустріти людей, які люблять книги так само, як і вона.

Крейг починає розгойдувати її вперед-назад, а Келлі обертається в його обіймах і кладе руки йому на плечі. Вони продовжують похитуватися. Цей рух не зовсім схожий на танець, проте він сповнений гармонії. Крейг зазвичай не схильний до публічних проявів почуттів – каже, що занадто старий для цього, хоча йому лише тридцять сім, – тож Келлі притуляється до нього ближче і насолоджується миттю. Ось що означає бути парою: кохати і бути коханим.

У кінці вулиці проноситься галаслива компанія.

Крейг припиняє розгойдуватися.
— Сьогодні до тебе? — запитує він.
Келлі киває.
Можливо, сьогодні він залишиться.

1

Для книголюба книгарня — не просто місце, а цілий світ. Його не описати словами. Ви відчиняєте двері, вже готові почути той самий лункий дзвіночок над ними. Ви вдихаєте аромат сторінок, який наповнює повітря, неначе дим. Ви щоразу немов повертаєтеся додому, незалежно від того, чи був у вас колись справжній дім, чи ні. Ви знаєте, що десь у цьому місці є книга, яка може дати вам те, чого ви прагнете. Ви розумієте, що книги — це безпека, втеча, мудрість, спокій і те, що допомагає вам пережити будь-які труднощі. Неважливо, чи вони навчають, як краще готувати грибний суп, чи розбивають вам серце чужою втраченою, щоб ви могли легше перенести власну, чи змушують сміятися, коли у вашому житті немає нічого смішного, чи лякають, щоб реальне життя здавалося менш страшним. Ви розумієте.

І тому ви також можете уявити, наскільки незвично перебувати у порожній книжковій крамниці. Світ раптово змінився. Тепер люди більше не можуть передавати книжку з рук у руки і казати: *«Гадаю, це може бути саме те, що ви шукаєте»*. У новій реальності продавці — навіть ті, хто любить книги більше, ніж людей — більше не очікують, що хтось прийде і втрутиться в їхні ідеально розставлені за алфавітом полиці.

У новому світі навіть найпопулярніші книгарні можуть зазнати труднощів. Букіністичні скарби, книжки,

які часто передаються у спадок, наразі припадають там пилом. Адже більше немає кому відчинити двері крамниці, вдихнути неповторний аромат книгарні і поставити продавцю купу запитань.

На кшталт: *«Моя мама хоче перечитати щось зі шкільної програми, але вже не пам'ятає назви».*

Або: *«Я щойно склала іспити і хочу прочитати книжку, яка не має нічого спільного з війнами чи історією».*

«Я не можу заснути. Тому я читаю. Де ті книжки, які допоможуть мені відчувати себе захищеною, оточеною друзями, а не єдиною у цілому темному світі людиною, яка не спить?»

Легко ставити ці питання самому собі у книгарні; легко ходити вздовж полиць, торкатися корінців, перегортати сторінки і думати: *«Чи це та книга, яка мені потрібна?»*

Часом буває так просто підійти до продавця і сказати: *«Мені потрібно щось легке»,* — або: *«Що б ви могли порадити?»* — а продавець почує під вашими словами: *«Я вже не витримую ці нескінченні нудні будні»,* — або: *«Я більше не знаю, для чого я живу».*

Але не тоді, коли двері книгарні зачинені.

Не тоді, коли ви намагаєтеся пояснити по телефону, яку книгу ви шукаєте, коли насправді вам потрібно просто увійти до крамниці, блукати поміж полицями, торкатися сторінок, роздумувати.

Не тоді, коли ви не знаєте, що вам потрібно, особливо коли жага до нової книжки здається тривіальною і водночас привілейованою: якщо єдине, що вас турбує, — це те, що б такого цікавого прочитати, то про які проблеми у вашому житті може йти мова?

Не тоді, коли здається, що весь світ загубив свої слова.

Розмарі, 2020, Вітбі

Розмарі відчуває біль у суглобах пальців, але вперто не послаблює хватку на ручці своєї сумки. Сьогоднішній день приніс відчуття неминучої катастрофи. Вона боїться, що її може змити з лиця землі; велика невидима хвиля перетворить їхній котедж на руїни, вирве з корінням рослини, повалить їх самих і кожен частину їхнього життя, що так довго трималося купи, у холодне Північне море.

Вона міцно заплющує очі.

Їй потрібна лише хвилинка.

Всього одна.

Розмарі каже собі, що насправді нічого не сталося. Лікар поставив Джорджу багато запитань, а медсестра взяла у нього кров. Ось і все. Нема про що турбуватися.

Поряд із нею Джордж намацує ключ від вхідних дверей. Розмарі помічає, як плечі її чоловіка повільно обвисають в наступну секунду після того, як ключ ковзає у замкову щілину. Вона добре знає, що це означає. Зрештою, вона була поруч із Джорджем усі ці роки, відколи вони вперше зустрілися в 1964 році. Вони майже не розлучалися відтоді, як вийшли на пенсію у 2005 році, і ніколи не покидали одне одного з моменту початку пандемії. Це обвисання плечей означає, що її чоловік щойно зробив те, що вважав майже неможливим. Вона пам'ятає, як вони під дощем піднялися на найвищу вершину Англії, Скафелл-Пайк, невдовзі після заручин; як шкільний

оркестр на різдвяному концерті без проблем зіграв весь марш Чайковського «Лускунчик»; як вони збагнули, що нарешті викопали весь японський спориш у саду їхнього улюбленого котеджу Вітбі, що виходить на море. А тепер Джордж настільки виснажений, що ледве може відчинити вхідні двері.

— Як щодо чашечки чаю в саду, моя дівчинко? — запитує він, коли подружжя опиняється всередині.

— Я зроблю. А ти йди. Може, по дорозі поглянеш, як там ротики*.

— Добре, — усміхається Джордж до дружини, як зазвичай.

На мить Розмарі замислюється, що, може, все обійдеться. Багато людей худнуть. Усі старі чоловіки вночі вчашають до туалету, чи не так?

Вода закипає, і Розмарі бере з полиці над чайником старий коричневий заварник, але потім ставить його на місце, а сама йде до шафи, де вони зберігають посуд і келихи для особливих випадків. Вона дістає заварник із кістяної порцеляни в горошок, витончений і красивий. Вони придбали його на сорокову річницю подружнього життя на ремісничому ярмарку на території абатства Вітбі у 2009 році. Зазвичай вони користувалися ним лише на Різдво і на дні народження. Але потрібно робити це частіше. Люди завжди кажуть, що життя коротке. Розмарі в глибині душі знає, що вони більше не можуть ігнорувати зміни в стані здоров'я Джорджа або списувати їх на втому чи банальну старість, через яку Розмарі забуває, де залишила окуляри для читання, кожні п'ять хвилин. Саме тому вони звернулися до лікаря.

* Ротики садові (*Antirrhinum majus*) — квіткова рослина родини подорожникові.

З вікна Розмарі спостерігає, як Джордж прогулюється садом. Він зупиняється, щоб оглянути їхні рослини та грядки. Його рухи здаються занадто повільними, але, з іншого боку, про Розмарі можна сказати те саме. Їм обом буде по сімдесят вісім, коли настане осінь — її день народження у травні, а його — в серпні.

Розмарі наливає чай із заварника у термос, а їхні бляшані горнятка та банку з молоком кладе до кошика, зручнішого, ніж таця. Вона знає, що до того часу, як вона приєднається до нього, він не тільки перевірить ротики на іржу, але й помітить інші клопоти: підрізати сливи, полити грядки, позбирати слимаків із паростків.

І вона має рацію. Коли жінка сідає поруч із чоловіком на стару дерев'яну лавку, він одразу випалює:

— Треба підрізати ту жимолость, інакше жасмин ніколи не розростеться.

Здається, що це один із тих сонячних весняних днів, коли вони тільки-но вийшли на пенсію.

Розмарі наливає чай. Вона подає Джорджу горнятко і помічає, що його пальці холодні на дотик.

— Я забула взяти ковдру, — каже вона. — От дурна стара голова!

— Не біда, — відповідає Джордж. А потім, неначе коментуючи статтю в газеті, він виголошує: — Увесь цей час ми оберігали себе від ковіду і зосереджувалися не на тому.

Розмарі вже відкриває рота, щоб сказати, що ще нічого не відомо: лікар лише призначив зробити деякі аналізи, і, можливо, залежно від ситуації, направить їх до лікарні. Але слова застрягають у горлі.

Джордж має рацію. Вони хвилювалися, чи буде в їхній продуктивній доставці все необхідне, адже вони не можуть самі піти до магазину, а за парканом немає нікого, до кого можна було б звернутися по допомогу. Решта будинків на